

Klassikkoja ja tuoretta satoa

Vappu Orlov (toim.): *Venäläisiä kertojia*. Helsinki: Avain, 2010. 388 s.

Anna Ljunggren ja Kristina Rotkirch (toim.): *Sata makkara-laatua ja yksi idea – II venäläistä kirjailijaa kertoo*. Suom. Kirsti Era. Helsinki: Like, 2010. 191 s.

Ljudmila Ulitskaja: *Naisten valheet*. Suom. Arja Pikkupuu. Helsinki: Siltala, 2011. 207 s.

Vappu Orlov on julkaissut valikoiman Puškinin, Gogolin, Lermon-tovin, Turgenevin, Dostojevskin, Saltykovin, Tolstoin ja Leskovin novelleja – yhden kultakin, paitsi Saltykovilta kolme. Jokainen valikoiman mestarinovelleista on suomennettu jo aiemmin. Tekee mieli kysyä, miksi Tammen entinen käännöskirjallisuusvastaava ja suomentajien kouluttaja tarttui juuri tähän urakkaan? Eikö uusissa nimissä ole suomennettavaa? No, Orlov jos kuka tietää, ettei uusien nimien suomentaminen ole kovin kiitollista. *Venäläisiä kertojia* ei siis pyri tutustuttamaan tuntemattomiin, vaan tulee muistuttaneeksi siitä, miten huonosti nämä tututkin tunnemme. Kirjallisen nautinnon ohessa voi pohtia vertailukohtia nykyaikaan: eikö ”Vankina Kaukasiassa” olekin ajankohtainen, koska konfliktit Kaukasiassa yhä jatkuvat? Eikö novellien kirjoitusajankohtina vallassa ollut taantumuksellinen keisari Nikolai I olekin verrannollinen Putiniin, tai vapauttaja-Aleksanteri II Medvedeviin? (Ks. lisää Ville Roposen nerokkaassa Kiiltomato.net -arviossa.)

Klassikkovalikoimaa voi suositella. Kiireinen lukija tutustuu kerralla kahdeksaan kertojaan. Lajityypit vaihtelevat yhteiskuntasatiirista fantasiaan ja seikkailuun. Esipuhe taustoittaa tekstit kiinnostavasti. Suomennos on vivahteikasta, lähtö- ja tulokieltä tasapuolisesti rakastavaa ja kunnioittavaa. Jos pitäisi valita vain yksi kahdesta

vaihtoehtoista, niin parempi kai on kääntää mestarillista tekstiä yhä uudestaan kuin vähemmän merkityksellistä yhtäkään kertaa. Esipuheessa Orlov mainitsee mm. sen seikan, että elämänsä loppupuolella Tolstoi pyrki keskittymään olennaiseen. Hän kiisti ortodoksikirkon keskeiset dogmit teoksessaan *Ylösousemus*, kehitti tilalle yksinkertaisen Jeesus-uskon ja alkoi itse kääntää evankeliumeja nykykielelle.

Klassikot ahmittuaan tekisi mieli jo tuorettakin. Tähän mielite-koon Anna Ljunggrenin ja Kristina Rotkirchin toimittama pippurisen hulvaton *Sata makkara-laatua ja yksi idea* -haastattelukirja on nappivalinta. Se päästää ääneen mm. niin räyhä-Limonovin, dystopia-Sorokinin, buddhalai-stuneen Pelevinin, Japani-friikki Akuninin, velho-Sadurin, erakko-Petruševskajan kuin kirjallisuuteen genetiikan haarana suhtautuvan Ulitskajan. Heidän monenkirjava kokoonpanonsa haastaa Sorokinin lausunnon, jonka mukaan sata makkara-laatua ja yksi idea on vertauskuva 1900-luvusta, jossa valinnan vapaus on yhtä näennäistä kuin supermarketin makkaraosasto.

On riemukasta, että haastattelukirjaan valituista taitureista juuri megasuositettu Ulitskaja on vastikään ylittänyt suomalaiskustantajan kynnyksen jo toisen kerran (*Iloiset hautajaiset* ilmestyi 2002). *Naisten valheet* koostuu pienoisoromaanista (alkuteos *Skvoznaja linija*) ja sen ohella novellista ”Elämäntaito” (*Iskusstvo zhit*, 2002). Ulitskajalle ominaisesti tässäkin teoksessa leikitellään miesten ja naisten välisillä eroilla. Liikkeelle lähdetään miehen valheesta, joka on mahtava ja arkkitehtoninen kuin Kainin väärä todistus, ja sitä verrataan naisen valheeseen joka on luonnon ilmiö siinä missä koi-vu, maito tai kimalainen. Teoksen naisten mukana voi kurkistaa

sukupuolittuneeseen todellisuuteen Neuvostoliitossa ja Venäjällä ”sisältä päin”. Valehtelevilla naisilla näet on paitsi oma ääni, myös varasto erilaisia versioita omaa itseään koskevasta todellisuudesta – niin menneestä kuin tulevasta. Valhe on raju teema. Episodeihin jaotellun teoksen luettuaan olo on katharsiksen kokoneen.

Jään miettimään, voiko elämänvalheita laittaa järjestykseen. Yksi henkilöhaamoista on sepitellyt syntymättömilleen elämäntarinat, toinen itselleen rehdin ja turvallisen isoveljen, kolmas – 13-vuotias tyttö – elegantin taiteilijarakastajan, neljäs lausuu hopeakauden tähtien runoja ominaan, kokonainen artteli työläisiä iskee yhtä ja samaa tarinaa valkounivormuisesta laivastonupseerisästä, raiskaajaisäpuolesta, lopulta voitetuista vaikeuksista, kunnollisesta sulhasesta ja menestyksekkäästä omasta bisneksestä. Valhe on heille yhtä välttämätön kuin esiintymisasu, kenties kuin oma nahka.

En ihmettele, että suomalaiskustantaja on poiminut juuri tämän teoksen. Se nivoutuu Sofi Oksasen *Puhdistuksen* tematiikkaan, on ylikansallisesti pätevä ja älyllisesti haastava. Lisukkeena on novelli *Elämisen taito*, sekin ajan hermoon osuva. Sen teemana ei ole valhe, vaan moskovalaisnaisten keskinäisten suhteiden loputon vyyhteytyminen ja elämäntaitoa kysyvä keskinäisriippuvuus. Riippuvuutta luovat loputtomata seikat aina entisestä naapuruudesta yhteisiin ex-puolisoihin, kilpailuviin uskonoppeihin ja outoihin velvollisuuksiin kantaa toisten ristiä. Novellissa esiintyy myös tšetseeninainen Violetta, joka on puhdasta kultaa. Kolhiuduttuaan henkiiheveriin päähenkilö Ženja joutuu hyväksymään apua yllättäviltä tahoilta, mm. pyhimyksen osa on azerbaidžanilaisella kirurgilla.

Elina Kahla